

**MĂRTURII MEMORIALISTICE INEDITE DESPRE
PROFESORUL VICTOR CEAICOVSKI****UNIQUE MEMORIALISTIC TESTIMONIES ABOUT PROFESSOR
VICTOR CEAICOVSKI****GABRIELA BOGOS,**

profesor gradul I de teoria muzicii, solfegiu și dicteu, Șef de Catedră,
Colegiul Național de Arte *Dinu Lipatti*,
București, Romania

CZU 781.071.4(498)

Acest studiu memorialistic se referă la o prezentare a unor aspecte biografice din viața lui Victor Ceaicovski, profesor universitar la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București la facultatea de Compoziție și Muzicologie, catedra Teorie – Dirijat – Pedagogie. Studiul are la origine trei elemente care au concurat la realizarea lui. În primul rând, autoarea studiului, profesoara Gabriela Bogos a fost studentă a profesorului Victor Ceaicovski și a avut astfel prilejul de a-l cunoaște îndeaproape nu numai în calitate de dascăl ci și ca mentor care a avut o influență definitorie în specialitatea pe care ulterior a abordat-o, teoria muzicii. În al doilea rând, informațiile biografice principale prezentate în articol au fost redactate pe baza mărturiilor scrise sau orale elaborate de fiica profesorului, doamna Cristina Ceaicovski care, cu multă sollicitudine și căldură le-a pus la dispoziție spre a fi publicate. În ultimul rând ne-am dat seama că metodele de predare a teoriei muzicii propuse de profesorul Victor Ceaikovski sunt deosebite și practice, drept pentru care, din anul 2009 am inițiat organizarea unui Concurs național de teoria muzicii „Victor Ceaikovski”, patronat de Ministerul Educației Naționale, Inspectoratul Școlar al Municipiului București, concurs aflat la editia a-XI în 2019.

Cuvinte-cheie: Victor Ceaikovski, teoria muzicii, solfegiu, dicteu, memorii, biografie

This memorialistic study refers to a presentation of specific biographical aspects of the life of Victor Ceaikovski, university professor at the „Ciprian Porumbescu” Conservatory in Bucharest at the faculty of Composition and Musicology, specializing in musical Theory–Solfeggio–Dictation. This study is based on three elements that competed in this achievement. First of all, the author of the study, Professor Gabriela Bogos, was a student of Professor Victor Ceaikovski and had the opportunity to know him closely, not only as a teacher, but also as a mentor who had a defining influence on the specialty that she subsequently addressed, Music Theory. Secondly, the main biographical information presented in the article was drafted on the basis of written or oral testimonies elaborated by her teacher's daughter, Ms. Cristina Ceaikovski who, with much kindness and warmth, made them available to be published. Lastly, we realized that the methods of teaching the Theory of Music proposed by Professor Victor Ceaikovski are special and practical, which is why, since 2009, we started organizing a national contest of Music Theory named after „Victor Ceaikovski”, sponsored by the Ministry of National Education, the School Inspectorate of the Municipality of Bucharest, competition at its 11th edition in 2019.

Keywords: Victor Ceaikovski, music theory, solfeggio, dictation, memorialistic, biography

Introducere. Victor Ceaicovski¹, descendent dintr-o familie de intelectual basarabeni, a fost o personalitate notorie a culturii muzicale românești: profesor, compozitor, animator al vieții muzicale etc. Din anul 2009 am inițiat organizarea unui Concurs național de teoria muzicii *Victor Ceaicovski*, patronat de Ministerul Educației Naționale, Inspectoratul Școlar al Municipiului București, Informațiile următoare referitoare la aspectele biografice ale vieții și activității profesorului Victor Ceaicovski se bazează pe documentele scrise și confesiunile fiicei sale Cristina Ceaicovski.

1. Date biografice. Victor Ceaicovski s-a născut la 24 ianuarie 1931 în Grinăuți, Basarabia. Educația muzicală și-a început-o din fragedă copilărie, având șansa de a avea o familie de muzicieni și

¹ Informațiile prezentate în articolul, referitoare la aspectele biografice ale vieții și activității profesorului Victor Ceaicovski se bazează pe documentele scrise și confesiunile fiicei sale Cristina Ceaicovski.

de melomani cu deosebită cultură muzicală. La vârsta de 6 ani a reușit să uimească societatea muzicală din Chișinău transcriind din memorie partitura completă a unei piese de Mozart, iar presa vremii l-a elogiat pe micul Victor numindu-l “copilul minune”. Din aceeași perioadă datează și primele încercări în domeniul compoziției. Când Basarabia a fost cedată Uniunii Sovietice, familia Ceaicovski s-a repatriat în România, mutându-se definitiv în București. În perioada ultimelor clase de liceu (având în vedere faptul că la vremea respectivă exista această posibilitate), concomitent cu studiile liceale, Victor Ceaicovski a frecventat ca “elev” cursurile Conservatorului din București, beneficiind de îndrumarea unor reputați maștri ai învățământului muzical: Ioan Chirescu, Florica Muzicescu, Mihail Jora. După absolvirea liceului a devenit student la Conservatorul din București, secția de Compoziție. Ca și în perioada pre-universitară, și în perioada universitară propriu-zisă a beneficiat de îndrumarea unor personalități marcante: i-a avut ca profesori pe Alfred Mendelssohn la compoziție, la contrapunct pe Alfred Mendelssohn, Marțian Negrea și Nicolae Buicliu, iar la teoria instrumentelor și orchestrație pe Theodor Rogalski. De asemenea, în perioada 1964–1967, fiind deja cadru didactic la Conservator, a urmat și absolvit o a doua facultate, și anume cursurile serale ale Facultății de Filozofie din cadrul Universității București. După absolvirea Conservatorului a fost numit profesor de pian, iar ulterior profesor de teorie și solfegiu la o școală de muzică și arte din capitală.

În vara anului 1962, în urma susținerii examenului de definitivare și a obținerii unor rezultate de excepție, Victor Ceaicovski a fost numit asistent la Conservator la facultatea de Compoziție și Muzicologie, catedra *Teorie – Dirijat – Pedagogie*, cu specialitate în *Teorie – Solfegiu – Dicteu*. Aici și-a desfășurat activitatea didactică până la sfârșitul vieții, în februarie 1981, când s-a stins din viață la vârsta de numai 50 de ani. Pe parcursul celor 19 ani de activitate în cadrul Conservatorului *Ciprian Porumbescu* și-a câștigat un renume de somitate în domeniu, precum și un prestigiu de muzician de marcă, și de profesor extrem de exigent însă de mare integritate morală. Activitatea sa în cadrul Conservatorului nu s-a rezumat la predarea cursurilor de teorie, solfegiu și dicteu; într-o perioadă a predat și cursul de teoria instrumentelor precum și cursul de orchestrație. De asemenea, din pasiune pentru muzică și din dorința de a forma muzicieni bine pregătiți, s-a dedicat benevol unor activități extrașcolare neremunerate, cum ar fi: ore de consultații pentru dicteu studenților secției canto, predarea unui curs integral de teoria muzicii pe perioada vacanței de vară studenților de la fără-frecvență ce își susțineau examenele în toamnă, predarea unor cursuri pregătitoare candidaților la examenele de admitere, inclusiv deplasări la liceele de muzică din țară unde ținea cursuri duminica. De asemenea, a avut în grijă cabinetul electro-acustic, îndrumând activitatea studenților care își desfășurau aici practica. De nenumărate ori a ținut prelegeri și conferințe pe teme muzicale cu exemplificări din fonoteca proprie. În fiecare an a fost numit în comisiile examenelor de admitere, având reputația unei exigente dar totodată corectitudinii extreme, devenită deja proverbială, fiind singurul cadru didactic examinator care acorda note cu trei zecimale.

2. Preocupări didactice. Din punct de vedere al activității didactice, o problemă care l-a interesat în permanență a fost găsirea celor mai eficiente metode și procedee pentru a obține un randament maxim al lecțiilor ținute. În acest scop, s-a străduit să structureze în așa fel problematica de curs încât în limita timpului prevăzut de programa școlară și accentuând asupra aspectelor importante, să le poată forma studenților o anumită bază științifică necesară pentru înțelegerea fenomenului sonor artistic. A încercat (și putem spune că a reușit) să cuprindă tot ce este important de parcurs în cadrul disciplinei predate, inclusiv abordarea celor mai noi probleme teoretice deduse din creația muzicală contemporană și din viziunea contemporană a artei muzicale. Totodată, a căutat să dezvolte înțelegerea și să stimuleze interesul studenților pentru creația muzicală propriu-zisă, în egală măsură pentru cea clasică și pentru cea a secolului XX, nu numai sub aspectele problemelor prezentate la orele de curs și seminar, ci sub toate aspectele ei. Astfel, a îmbinat în permanență problematica teoretică cu exemplificări muzicale, deoarece considera că o chestiune teoretică exemplificată pe loc, printr-un

fragment muzical din Beethoven, Mahler, Enescu etc, este înțeleasă și însușită mult mai repede și mai temeinic decât în cazul în care este prezentată doar teoretic, oricât de detaliată ar fi teoria. De asemenea, a colaborat cu cadrele didactice care predau alte discipline de profil la seria respectivă de studenți pentru a obține o astfel de corelare încât să fie eliminate repetările de probleme, în schimb să se ajungă la o completare reciprocă a noțiunilor, cât mai sincronizată — cum ar fi, de exemplu, prezentarea teoretică a unor probleme legate de creația contemporană concomitent cu parcurgerea compozitorilor respectivi la cursul de Istoria Muzicii, s.a.m.d.

În altă ordine de idei, a compus un mare număr de solfegii, cu problematică variată, determinată de necesitățile cursului. Toate solfegiile pe care maestrul Ceaicovski le-a folosit la examene în cadrul probei de „prima vedere” au fost compuse de domnia sa și niciodată nu a refolosit aceste solfegii de la o serie de studenți la alta, de fiecare dată compunând altele noi. Aceste solfegii au fost ulterior publicate în culegerile de uz intern ale Conservatorului. A compus câteva sute de dictee, variate ca dimensiuni și nivel, împărțite în trei categorii: melodice, polifonice (la 2, 3 și 4 voci) și armonice (la 2, 3 și 4 voci). Prin problematica și gradarea lor ca dificultate aceste dictee au reprezentat un curs specific complet. A elaborat în colaborare cu Alexandru Șumski lucrarea „104 exerciții de ritmică”, cu precizarea că exercițiile maestrului Ceaicovski sunt 64 din cele 104 și se pot recunoaște prin indicațiile metronomice. A scris lucrarea *Bazele fizice ale muzicii*, lucrarea *Principii fundamentale în teoria muzicii*, și a colaborat împreună cu ceilalți colegi de catedră la elaborarea lucrării *Tratat de teoria superioară a muzicii*.

Alte aspecte ale activității maestrului Ceaicovski ar fi colaborarea cu șefa colectivului de limbi străine pentru elaborarea unui dicționar de terminologie muzicală, precum și pentru traducerea unor comunicări prezentate în sesiunile științifice. A îndeplinit munca de redactor și conducător de lucrări pentru multiplicarea volumelor de solfegii și dictee pentru uz intern ale Conservatorului. Independent de activitatea în cadrul Conservatorului, a tradus din limba rusă monografia *Sviatoslav Richter* de V.I. Delson pentru Editura Muzicală, carte ce a fost ulterior publicată în 1962.

3. Activitatea componistică. Nu trebuie uitată nici activitatea sa componistică, cu lucrări de proporții mai mari sau mai mici, menționând în mod special *Concertul pentru orchestră de coarde*. Acest concert a fost interpretat în prima audiție post-mortem, la Ateneul Roman, sub bagheta maestrului Nicolae Racu, care i-a fost student. A compus pentru studioul cinematografic *Alexandru Sahia*, pe o imagistică cerută de redacția muzicală, trei schițe simfonice, ca muzică de ilustrație. Acestea au fost înregistrate pentru fonoteca studioului, fiind apoi folosite în mai multe rânduri ca fond muzical la unele jurnale documentare. La începutul carierei sale, Victor Ceaicovski a desfășurat o activitate destul de amplă în domeniul orchestrației. A orchestrat muzica de ilustrație pentru trei filme produse de studiourile de la Buftea. A realizat orchestrația operetei *Fetele din Murfatlar* de Elly Roman. De asemenea, cu lucrări de proporții mai mici, a orchestrat muzica de ilustrație de scenă, pentru mai multe piese de teatru, montate în București și în provincie. Totalul acestor orchestrații făcute la diferite solicitări se ridică la aproximativ 1000 de pagini de partitură de orchestră sau de formație instrumentală. Cu toate acestea, din anul 1965 nu a mai răspuns la astfel de solicitări, deoarece nu a mai fost dispus să orchestreze „orice” fel de muzică, ci numai de un nivel componistic care să-i dea satisfacția necesară. Cu simțul umorului sec care îi era caracteristic, spunea că cei care compun muzica bună se pricep să și-o orchestreze singuri! În schimb, a realizat orchestrații pentru pagini din literatura muzicală, făcute fără intenție de difuzare ci doar din dorința și plăcerea de a gândi și realiza versiuni orchestrale ale unor lucrări cu o coloristică interesantă și cu multe subtilități, compuse în versiune originală pentru pian.

Cei care l-au cunoscut îndeaproape pe Victor Ceaicovski spun că a fost înzestrat cu două haruri aparte: auzul absolut, care este o adevărată binecuvântare pentru un muzician; și o memorie de excepție, care, combinată cu extraordinara sa cultură muzicală, i-ar fi putut sluji pentru a rescrie din memorie, fără greșală, partiturile a 80% din întreaga creație muzicală, în cazul în care aceasta s-ar fi pierdut în cazul unui cataclism.

Concluzii. Prematura sa trecere în neființă a constituit o mare pierdere pentru învățământul muzical românesc. Nutresc speranța că prin memoria ce i-o poartă cei ce l-au cunoscut pe maestrul Victor Ceaicovski și care va fi transmisă noilor generații de muzicieni, precum și prin împăământenirea acestui concurs ce îi omagiază numele său, Victor Ceaicovski va reuși să intre în eternitate. Această biografie a maestrului Victor Ceaicovski a fost prezentată la a doua ediție a Concursului Național de Teoria Muzicii pentru clasele I–XII de la Colegiul Național de Arte *Dinu Lipatti* din București în anul 2010. Personalitatea pedagogică deosebită precum și valoarea metodelor de predare a teoriei muzicii propuse de profesorul Victor Ceaicovski au avut o amprentă puternică în modul de formare a tuturor studenților săi și mai departe a profesorilor de muzică, care au avut șansa de a-l cunoaște. Drept pentru care, la inițiativa profesoarelor Bogos Gabriela, care i-a fost chiar studentă, și a profesoarei Haralambie Anca, s-a decis în 2009 organizarea unui Concurs Național de Teoria Muzicii care îi poartă numele, *Victor Ceaicovski*, prin care se încearcă diseminarea practică a conținutului și metodelor de predare a teoriei muzicii propuse de profesorul Victor Ceaicovski, pentru elevii din învățământul primar, din gimnaziu și din liceu [1].

Referințe bibliografice

1. OLIMPIADE ȘI CONCURSURI (Concursul Național de Teoria Muzicii *Victor Ceaicovski* organizat de profesor Gabriela Bogos și profesor Anca Haralambie și patronat de Ministerul Educației Naționale, Inspectoratul Școlar al Municipiului București) [online]. [accesat 03.05.2020]. Disponibil: <https://cnadl.ro/olimpiade-si-concursuri/>